

Onderhoud is behoud Zeilmakers over zeilen, kappen en tenten

De winter is bij uitstek de tijd om eens goed naar het onderhoud van zeildoek te kijken. En dan hebben we het niet alleen over zeilen, maar ook over het onderhoud van kappen, huiken en afdekzeilen. Hoe behandel je de verschillende soorten doek het beste, hoe gaan ze langer mee en wanneer is het tijd voor reparaties of vervanging? Door: Klaas Smit

Het zijn vragen waarvoor je bij uitstek terecht kunt bij je eigen zeilmaker, maar wij gingen naar Zeilmakerij Molenaar in Grou en Zeilmakerij Couperus in Woudsend, beide allround bedrijven. In Grou maken ze meer zeilen voor platbodems en klassenorganisaties en in Woudsend ligt de nadruk meer op boottenten, buiskappen en afdekleden. Zeilmakerij Couperus' eerste advies luidt heel logisch: 'Wacht niet te lang met het laten repareren van je tent. En dat zeg ik niet uit eigenbelang om zoveel mogelijk werk te krijgen, want dan zou ik juist adviseren om lang te wachten met het laten uitvoeren van reparaties,' aldus Douwe Couperus. 'Dat geldt zeker ook voor zeilen,' vult Pierre Modderman van Zeilmakerij Molenaar aan. 'Die moet je eigenlijk nog vaker laten nakijken dan een tent. En ook dit advies heeft niks

te maken met het verkrijgen van meer omzet, juist niet.' Dat klinkt tegenstrijdig, of is het dat toch niet?

Snel repareren is goedkoper

'Het is goedkoper om snel reparaties uit te laten voeren. Zodra je ziet dat het stiksel niet overal meer even goed is, breng dan je tent naar de zeilmaker. Wanneer we twee stukken doek aan elkaar zetten, dan stikken we die stukken aan elkaar vast, maar we tapen ze eerst. Alshetstiksel opsommigeplaatsengaar is, maar nog niet overal, dan kunnen we het opnieuw doorstikken in de bestaande gaatjes. De doeken zitten nog goed aan elkaar vastgeplakt en dat maakt ons werk gemakkelijker, sneller en goedkoper.' Wanneer het doek al helemaal los is, moet er opnieuw tape tussen en is het bijna onmogelijk het nieuwe stiksel

boven: Bij Zeilmakerij Molenaar wordt het lijkontouw van de fok van een aak met de hand hersteld

midden: Hier is te lang gewacht met reparatie, het stiksel was op en dan laten de doekdelen los

onder: Versleten stiksel, het moment om de tent opnieuw te laten doorstikken

precies in de oude gaatjes te krijgen. En dan is een zeilmaker veel langer bezig met de reparatie. Bovendien zitten er bij te lang wachten meer gaatjes in het doek en elk gaatje is er eigenlijk één te veel.

'Veel mensen beseffen niet dat er vaak drie lagen doek aan elkaar vast zitten. De twee stukken die we aan elkaar naaien en tapen en vaak ook nog een derde stuk doek, de hoes voor de buizen. Als die drie lagen echt los van elkaar zijn geraakt, dan is het bijna onmogelijk het nieuwe stiksel in de oude gaatjes te krijgen. Bovendien kan het ene doekdeel meer uitgerekt zijn dan het andere als de stiksels al helemaal loszitten, waardoor de tent minder strak op het schip zit. Wanneer we dat allemaal moeten herstellen, is de eigenaar veel duurder uit,' legt Couperus uit. Anders dan een tent of kap hoeven zeilen niet waterdicht te zijn, maar de vormvastheid

van zeilen is des te belangrijker. Losse stiksels maken je zeil zwakker en daarmee verliest het zijn vorm. Het gevolg is dat je schip minder snel zeilt. Vormbehoud is niet alleen belangrijk voor de snelheid, maar heeft ook invloed op de helling van je schip. Een uitgezeild zeil is bollend en laat je schip meer hellen. Het kan de wind niet meer goed lozen. Een nieuw zeil of zeil met de juiste vorm laat je schip sneller aanspringen bij een windvlaag en drukt je schip minder plat op het water. Door het regelmatig te laten controleren, kan de zeilmaker zien of de vorm nog in orde is en eventueel herstellen.

Waterdichte gaatjes

'Ons werk is heel tegenstrijdig. Om twee stukken doek goed aan elkaar vast te kunnen zetten, tapen we het en naaien we het vast. Maar bij naaien ontstaan er gaatjes in het doek en

ieder gaatje zorgt voor lekkage. En dat wil je bij een tent juist niet,' zegt Douwe Couperus. 'Daarom gebruiken we naaigaren dat bestaat uit polyester en uit katoen, menggaren noemen we dat. Het katoen zet uit zodra het nat wordt en daardoor gaan de gaatjes weer dicht. Een nieuwe tent is altijd pas echt droog na de eerste regenbui.'

Het nadeel van katoen: het is een natuurproduct dat uiteindelijk vergaat. Douwe vindt dat het garen na 7 jaar echt op is. Zijn advies voor een tent is deze na 5 jaar te laten controleren door de zeilmaker, omdat de ervaring leert dat repareren dan veel goedkoper is. Douwe kan aan de tent zien wat de zonkant is. Daar zijn

onder: Hoezen en huiken zorgen voor het behoud van je materiaal, hier op een Lemsteraak

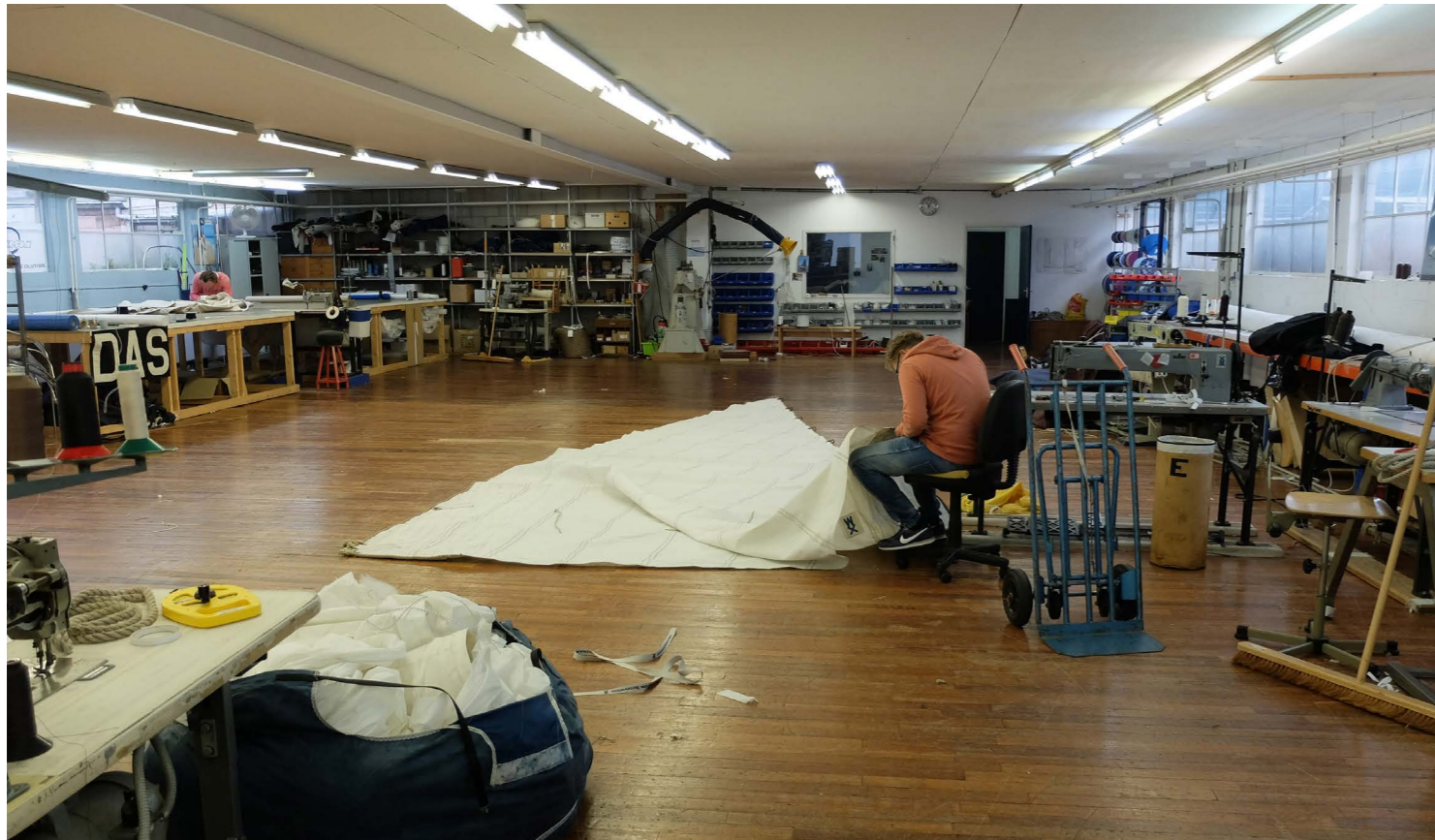
onderste foto: Niemand wil een flodder op zijn boot, een strakke tent laat je boot zelfs mooier ogen

HOE GEEF JE EEN ZEIL VORM?

Het principe om een zeil bolling te geven is eigenlijk heel eenvoudig: de onderzijde van de baan is kaarsrecht, maar de bovenzijde van de baan heeft een bocht. Wanneer het rechte stuk en het gekromde deel van de andere baan aan elkaar worden vastgeplakt, ontstaat een bolling. Bij ons bezoek aan Molenaar is Jaap Jongtsma (foto boven) druk bezig met een nieuwe fok voor een 16M². Op de grote tafel ligt ultra dun doek dat knispt als een krant en de structuur heeft van ruitjespapier. 'Het ontwerp is gemaakt in de computer en omgezet naar een snijpakket. Het doek snijden gebeurt machinaal, aangestuurd door de computer. Na het plakken naaien we de delen aan elkaar vast en je hebt een zeil. Het belangrijkste is de plaats waar de bolling komt en dat is ons vakmanschap.' Jaap Jongtsma en Pierre Modderman zijn de voormannen van zeilmakerij Molenaar, een van de oudste zeilmakerijen in ons land. Op de plek van de huidige zeilmakerij begon Ype Douwes Faber in 1720 met het maken van zeilen. Vanaf 1884 nam Tjerk Molenaar het bedrijf over en vanaf dat moment is de naam Zeilmakerij Molenaar.

Vensters

In de meeste tenten, maar vooral buiskappen zitten plastic vensters die behoorlijk te lijden hebben van de weersomstandigheden. 'In het plastic van de vensters zitten weekmakers die het plastic soepel houden. Uv-straling zorgt ervoor dat de weekmakers langzaam maar zeker uit de vensters verdwijnen. Eerst worden ze aan de randen bruin, daarna hard en tenslotte knappen ze. Wij kunnen vensters prima vervangen, zelfs als ze al helemaal stuk zijn. Ook vensters gaan zo'n 7 jaar probleemloos mee, maar daarna is de kans op breukjes behoorlijk groot.'

Wie denkt dat hij de zeilmaker kan helpen door bij een reparatie alvast zelf de plastic vensters uit zijn tent of kap te halen heeft het mis. Douwe Couperus: 'Wanneer we de vensters vervangen, zetten we de nieuwe over de oude heen. Op deze manier behouden we het best de vorm van de tent. Als de vensters eruit zijn, is de tent niet meer vormvast en bezorg je ons extra werk. Bovendien kan ik niet meer goed zien hoe het zat en ook dat maakt dat ik langer bezig ben.'

Tentdoeksoorten

'Dikker is beter' geldt niet voor scheepstenten en -kappen. Het belangrijkste bij het doek is de manier waarop het is geweven. Neem vrachtwagendoek, dat is dik en voelt als plastic. Het is geweven met dikke draden die ver

De werkvloer van Zeilmakerij Molenaar in Grou, waar zowel zeilen als kappen worden gemaakt

links: Hier wordt een huik onder handen genomen, daar zit veel aan zoals ritsen, bevestigingsclips, ogen

uiteen staan met een dikke laag coating. Het is goed waterdicht, maar erg breekbaar als je het scherp opvouwt. Dun doek dat dicht geweven is, met een fijne draad en een dunne laag coating, is vaak het beste, maar ook het duurste. Het is goed waterdicht, gaat lang mee, is minder breekbaar en behoudt zijn vorm. Wanneer de verticale en horizontale garens gelijk zijn verdeeld, rekt het ook nog eens gelijkmatig.

'In het verleden gebruikte 80% van de zeilmakers Markilux 37, een doek dat gelijkmatig is geweven met een goede dikte, waterdicht en niet te zwaar, maar het mag niet meer worden geproduceerd. In de fabriek maakten ze de draad dunner door hem af te schrapen. De hoeveelheid stof die daarbij vrij kwam, was slecht voor de gezondheid. De fabriek staat midden in een Duits dorp en biedt werk aan 800 mensen. Het alternatief dat ze op de markt hebben gebracht is Maritiem 37+, een dunner doek, maar wel net zo sterk en goed waterdicht. Ik werk graag met Maritiem 37+, maar ook Sunbrella,' zegt Douwe Couperus. Ook zeildoeken heb je in soorten en maten. Voor ronde en platbodems gebruikt Molenaar over het algemeen Dacron. Maar Klippercan-

vasleverenze ook. Klippercanvas is opgeruwd Dacron dat eruit ziet als katoen, maar dan wel met de voordelen van Dacron. De ervaring die ze hebben opgedaan met het maken van zeilen voor rond- en platbodems, maakt dat vele eigenaren bij Molenaar hun zeilen bestellen. 'Bij het opmeten van het grootzeil hijsen we altijd eerst de gaffel omhoog en bepalen de ideale stand ervan, waarbij we ook kijken naar de esthetiek, naar het silhouet van het zeil. We zetten de giek op de goede hoogte en dan zijn voor ons de belangrijkste maten bekend.' Pierre Modderman: 'Wij maken veel zeilen voor wedstrijdschepen. Niet alleen voor schepen uit de eenheidsklassen, maar ook voor skûtsjes en Lemsteraken. En we hebben een enorm archief van type schepen waar we al zeilen voor hebben gemaakt. Alle ervaringen passen we toe bij het maken van zeilen voor toerzeilers. Toerzeilen maken we meestal van Dacron. Voor de toerzeiler voldoet Dacron uitstekend. Het doek is verkrijgbaar in de kleuren wit, ecru en bruin en we hebben ook drie breedtes van de verticale banen: 45, 30 of 22 cm breed.

hergebruiken we dat uiteraard. Zo niet, dan maken we een nieuw frame en wanneer alle steunen in de goede stand staan, maken we een mal voor de tent. Op basis daarvan snijden we het doek en zetten we het aan elkaar. Tijdens het maken passen en meten we een aantal keren, zodat de tent er strak op komt te staan. Als laatste zetten we de drukkers erop, zodat we zeker weten dat overal evenveel spanning op staat en het doek niet uit model wordt getrokken.'

Levensduur verlengen

Zeilen en tenten kunnen niet goed tegen vuil en vocht. Beide zijn voorzien van een coating en vuil en vogelpoep tasten de coating aan. 'Houd je tent dus schoon door hem regelmatig met een zachte boender af te vegen. Voorzichtig boenen met lauw water is prima, dan blijft de coating intact. Boen nooit te hard en gebruik geen zeep of andere oplosmiddelen. Een droge tent zo nu en dan afvegen, kan ook geen kwaad; zand is iets waar een tent niet van houdt. Zet de tent altijd goed vast. Als er spanners op zitten, trek die dan aan. Een klein

aantal zeilmakers terecht, zoals Molenaar en Couperus. 'Wij kijken dan meteen alles na en herstellen dat zo nodig.' De manier waarop je je zeilen opdoekt of tent opvouwt, maakt veel uit voor de levensduur. Losjes opvouwen is het beste en 's winters is oprollen of uitleggen beter dan opvouwen. Elke vouw maakt het doek zwakker. Vouw het zeil daarom ook niet telkens op dezelfde manier op. Een tentrits kan na verloop van tijd stroef gaan lopen. Vaak zit het probleem in de runner en die kun je soepeler laten lopen door hem in te spuiten. Werkt dat niet, dan kan de zeilmaker er nog eenvoudig een nieuwe op zetten.

Klaar voor het seizoen

Inmiddels weet iedereen wel dat je niet tot maart moet wachten om je zeil, kap of tent langs te brengen bij de zeilmaker. Wie slim is heeft zijn zeil direct met het winterklaar maken van zijn schip weggebracht. 'Dat geeft ons de mogelijkheid het werk goed te plannen,' zeggen zowel Modderman als Couperus, 'en zo wordt het geen haastklus.' 📧

Wie niet in een boothuis stalt, kan zijn boot 's winters het best onder een tent leggen

Hoe smaller de baan, des te duurder het zeil. Vroeger sneden we de banen met de hand en smalle banen stelden ons in staat een mooiere coupe in het zeil te krijgen. Nu ontwerpen we alles met de computer en zijn smalle banen niet meer nodig voor een goede coupe.

Vormvast en mooi

Vormvastheid is bij zeilen essentieel, maar is ook bij tenten van groot belang. Hoe strakker een tent over het schip zit, hoe mooier het staat, hoe beter het water ervan afglijdt en hoe langer hij meegaat. 'Dat is de reden waarom we bij tenten met buizen het frame zelf maken,' zegt Douwe Couperus. 'Als we het zelf maken, kunnen we het praktische met het mooie combineren. Een tent moet wel goed passen bij de lijn van het schip, vind ik. Als het bestaande frame nog goed is, dan

kuiltje water rekt het doek op, waardoor er meer water in blijft staan en op enig moment staat de tent er niet meer strak op en is hij lek,' adviseert Douwe Couperus.

'Berg zeilen en tent ook echt droog op anders komt er schimmel in en verzwakt het doek. Stiksels worden dan te veel aangetast, waardoor de banen loslaten en dan ben je de vorm van je zeil kwijt of gaat je tent lekken. Net zo belangrijk is het om zeilen zo veel mogelijk uit de zon te houden. Uv is dodelijk, omdat het de coating in je zeil verhardt en ook dat maakt je zeil zwakker. Leg je zeil juist bij mooi weer na het zeilen onder een goede, waterdichte huik. Zeilen schoonmaken kan met groene zeep. Het beste is ze in een bad water te leggen en ze twee dagen te laten weken. Boen ze voorzichtig af met groene zeep en spoel de zeilen goed af. Uithangen en drogen en daarna kun je ze prima de hele winter droog wegleggen.' Wie dat teveel werk vindt kan bij

ZEILMAKERIJ COUPERUS

Als 15-jarige jongen zag Douwe Couperus bij de zeilmakerij van Pier Bangma een briefje op de deur hangen: 'Handige jongen gezocht, vanaf 16 jaar'. Hij liep toch naar binnen. Nog geen 5 jaar later had hij - in 1995 - de zeilmakerij overgenomen. Na 10 jaar groeide hij midden in het dorp Woudsend uit zijn jasje en verhuisde naar de rand van het dorp. Douwe en zijn vrouw Djura zijn nu niet alleen de eigenaren van Zeilmakerij Couperus, maar ook van watersportbedrijf De Welle aan de andere kant van de weg. Bij de Welle is een grote haven en winterberging. Maar ze doen daar onder meer ook complete refits van zeilen en motorboten. Bij de zeilmakerij gaat het vooral om nieuwe tenten en tentreparaties, zeilen maken doen ze in veel mindere mate. 's Zomers is Douwe vaak te vinden aan boord van het Woudsender skûtsje. Hij is al jaren vast bemanningslid.

